

Огляд висновків Інструменту моніторингу захисту щодо впливу змін у виплатах грошової допомоги ВПО – квітень 2024 р.

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

З метою вирішення проблеми внутрішнього переміщення майже 5 мільйонів осіб, спричиненого ескалацією війни в лютому 2022 року, Кабінет Міністрів України (КМУ) у березні 2022 року своєю [Постановою № 332](#) запровадив грошову допомогу на проживання для ВПО. На думку КМУ, ця допомога, яка надається Мінсоцполітики (МСП), призначена для надання соціальної підтримки вразливим внутрішньо переміщеним особам (ВПО) та стимулювання працевлаштування ВПО працездатного віку.¹

Відповідно до законодавчої бази, в принципі отримувати грошову допомогу на проживання ВПО можуть такі категорії ВПО:

1. ВПО, які після 1 січня 2022 року переміщені з прифронтових та окупованих територій.
2. ВПО, житло яких було пошкоджено або зруйновано.
3. Діти ВПО.

Допомога виплачується щомісячно та становить 3,000 грн. для людей з інвалідністю та дітей, та 2,000 грн. для інших категорій ВПО.

У грудні 2023 року КМУ запровадив додаткові вимоги щодо надання або продовження виплати грошової допомоги ВПО. Зокрема, безробітні ВПО працездатного віку зобов'язані вживати заходів для працевлаштування. Крім того, КМУ запровадив фінансові критерії: допомога ВПО не повинна виплачуватися переселенцям (або їхнім сім'ям), які, зокрема, придбали транспортний засіб, земельну ділянку чи житло на суму, що перевищує 100,000 грн, або мають банківський депозит на суму, що перевищує 100,000 грн тощо.

1 березня 2024 року КМУ затвердив нову серію поправок, визначивши 10 вразливих категорій ВПО, які можуть продовжувати отримувати грошову допомогу для ВПО протягом наступного 6-місячного періоду, за умови, що їх середньомісячний дохід на одного члена домогосподарства не перевищує 9,444 грн. КМУ встановив, що ВПО з 10 вразливих категорій, які мають право на продовження грошової допомоги для ВПО, будуть або:

1. Мати право на **автоматичне продовження** виплат (наприклад, пенсіонери з низькою пенсією, люди з інвалідністю I та II групи, діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, тощо), або:
2. Повинні **повторно подати заяву на виплату такої грошової допомоги (сім'ї ВПО з дітьми або людьми, які потребують догляду, та окремі ВПО, наприклад, діти без супроводу дорослих або вагітні жінки)**. Перелік 10 вразливих категорій було розширено до 15 категорій у черговому раунді поправок від 22 березня 2024 року.²

За даними Мінсоцполітики, зміни березня 2024 року являють собою **зміну підходу до виплати допомоги ВПО від загального до більш адресного**, за що виступали донори, які фінансують цю схему. Крім того, більш

¹ З огляду на широке використання міжнародним гуманітарним співтовариством та спільнотою програм розвитку терміну «грошова допомога для ВПО», у даному документі використано термін «грошова допомога ВПО». На практиці використовується термін, визначений українським законодавством, який перекладається дослівно як «допомога ВПО на проживання, включаючи оплату житла».

² Детальніше про цю останню поправку в розділі "Дії, вжиті Кластером захисту".

адресний підхід сприяє працевлаштуванню та інтеграції ВПО, а також забезпеченню більш цільового доступу до соціальних виплат, таких як державна субсидія на оренду житла, допомога по догляду за дітьми.

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ЗМІН У ВИПЛАТАХ ГРОШОВОЇ ДОПОМОГИ ДЛЯ ВПО

За попередньою оцінкою, наданою МСП 26 квітня 2024 року, з близько 2,5 мільйонів ВПО, які отримували грошову допомогу для ВПО до 29 лютого 2024 року, станом на 1 березня майже 1,5-1,7 мільйона ВПО з вразливих категорій матимуть право на продовження допомоги ВПО (близько 540,000 - на автоматичне продовження та близько 1-1,2 мільйона - після повторного подання заяви про продовження виплати). Майже 800,000 - 1 млн. ВПО працездатного віку, які не належать до вразливих категорій, з 1 березня не отримуватимуть допомогу. На момент підготовки даного документу загалом 961,000 ВПО, які відповідають критеріям, продовжували отримувати грошову допомогу для ВПО в результаті або автоматичного продовження, або після повторного подання заяви про продовження виплати.

МАЛЮНОК 1: РЕЗОЛЮЦІЯ 332: ВПО ПОСТРАЖДАЛИ – КЛЮЧОВІ ЦИФРИ

ДІЇ, ВЖИТІ КЛАСТЕРОМ ЗАХИСТУ У СПІВПРАЦІ З МІЖВІДОМЧОЮ КООРДИНАЦІЙНОЮ ГРУПОЮ (МКГ)

Враховуючи значення згаданих вище нормативно-правових змін та їх потенційний вплив на ВПО, включаючи можливе збільшення ризиків гуманітарного захисту, таких як розвиток негативних механізмів подолання труднощів або повернення до небезпечних районів, Кластер захисту у співпраці з Міжвідомчою координаційною групою здійснив низку заходів для зменшення цих ризиків та посилення фактично-обґрунтованої адвокації.

По-перше, Кластер захисту разом з Мінсоцполітики та національними громадськими організаціями підготували **інформаційні матеріали** (слайди, відео, запитання та відповіді, сценарії, плакат) для ВПО та управлінь соціального захисту. По-друге, Кластер захисту (на національному та регіональному рівнях) на координаційних зустрічах закликав своїх партнерів **здійснювати моніторинг ситуації** з ВПО після внесення змін до Постанови КМУ № 332, **підвищувати обізнаність** ВПО щодо законодавчих змін та відповідності критеріям, визначеними цими змінами, а також посилити **консультування та правову допомогу** ВПО у разі отримання ними відмови на звернення щодо продовження виплат. Кластер захисту підвищив обізнаність про **наслідки поправок до Постанови КМУ № 332 для ширшого гуманітарного програмування** шляхом:

відповідних обговорень у Гуманітарній команді країни, МКГ, Робочій групі з грошової допомоги, Кластері з управління та координації МТП, Кластері з питань житла та непродовольчих товарів, Робочій групі з питань звітування населенню та з Гуманітарною координацією у сфері захисту дітей, а також через долучення на робочому рівні до підтримки місцевих учасників гуманітарного захисту для вирішення питань, пов'язаних з грошовою допомогою ВПО, піднятих на регіональному рівні.

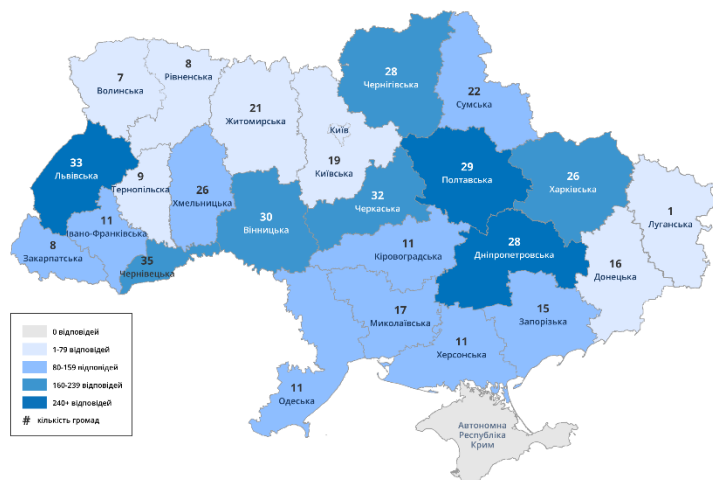
Важливо, що для забезпечення більш широкого включення вразливих груп ВПО до категорій, які мають право на продовження виплати допомоги ВПО, Кластер захисту та національні НУО провели успішну адвокаційну діяльність у співпраці з Мінсоцполітики. В результаті цієї адвокації 22 березня 2024 року КМУ прийняв нові поправки до Постанови № 332, додавши ще 5 вразливих груп ВПО (наприклад, ВПО передпенсійного віку та дорослі з серйозними захворюваннями), які відтепер отримали право на продовження їм виплат грошової допомоги для ВПО.

Нарешті, для підтримки та систематизації збору даних партнерами Кластеру захисту і для використання цих даних для моніторингу впливу змін до Постанови КМУ № 332, Кластер захисту 26 березня 2024 року запустив тематичний інструмент моніторингу Kobo. Аналіз даних, зібраних за допомогою цього інструменту моніторингу в період з 26 березня по 26 квітня 2024 року, представлений нижче.

АНАЛІЗ ВИСНОВКІВ ІНСТРУМЕНТУ МОНІТОРИНГУ – ВПЛИВ НА ВПО

Обсяг аналізу

У квітні 2024 року 38 партнерів Кластеру захисту долучилися до моніторингу, опитавши 3,031 ВПО, які звернулися до них за порадами щодо продовження виплат їм грошової допомоги ВПО у 440 громадах у всіх областях країни.

МАЛЮНОК 2: ОХОПЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТОМ МОНІТОРИНГУ НАДБАВОК ДЛЯ ВПО

ВПО були опитані в місцях переміщення, а також після повернення до місць попереднього проживання. Опитувальник містив запитання щодо профілів вразливості, відповідності критеріям на продовження допомоги згідно з визначеними у Постанові № 332 критеріями вразливості, стан розгляду заяви про продовження грошової допомоги для ВПО, а також причини відмови. Партнери також включили інформацію про ризики у сфері захисту, з якими стикаються родини, стратегії подолання наслідків припинення виплат тими ВПО, чиї заявки на продовження грошової допомоги були відхилені, а також інформацію про дії, вжиті органами влади для надання підтримки ВПО, чиї заявки були відхилені.

Основні висновки

- **Ризик повернення до небезпечних районів або переміщення до місць тимчасового проживання тих ВПО, які постраждали від зміни розміру допомоги ВПО, був поки що обмеженим.**

- **Найбільші ризики захисту**, про які повідомили ВПО, які відповідають критеріям, та ВПО, які не відповідають критеріям: **неможливість покрити базові потреби та примусове виселення з орендованого житла** (перше підтверджується дослідженням REACH, виконаним на основі даних багатосекторальної оцінки потреб).
- 25% ВПО повідомили про **труднощі в процесі подання заяви на продовження** грошової допомоги (довгі черги, нестача інформації).
- **Найчастіші дії ВПО після відмови**: звернення за правовою допомогою; відсутність дій; звернення з проханням включити у іншу програму гуманітарної грошової допомоги; пошук роботи; оренда житла нижчої якості.
- **Лише невелика кількість ВПО** повідомила, що після відмови **представники органів влади направили їх до центру зайнятості або висловили рекомендації** щодо додаткових документів, які вони могли б надати для підтвердження права на продовження грошової допомоги.

Місця переміщення в порівнянні з місцями повернення: обмежене повернення в небезпечні райони

97% опитаних ВПО проживали в місцях переміщення, і лише 3% були опитані після повернення до місць попереднього проживання. Більшість із тих ВПО, які повернулися, були опитані в Харківській, Миколаївській, Херсонській, Запорізькій, Донецькій та Дніпропетровській областях. Лише 15 з 92 респондентів, які повернулися, повідомили, що вони не можуть продовжувати отримувати грошову допомогу для ВПО, тоді як лише 12 фактично отримали відмову у задоволенні своєї заяви.

Половина опитаних ВПО, які повернулися до місць попереднього проживання, перебували в небезпечних районах, постраждалих від бойових дій, і лише 1 особа була опитана після повернення на окуповані території (решта ВПО, що повернулися, були опитані в місцях, які не постраждали від бойових дій). На даному етапі неможливо встановити прямий причинно-наслідковий зв'язок між змінами в політиці щодо грошової допомоги ВПО та поверненням. Виплати грошової допомоги ВПО - це лише одна з причин, чому люди приймають рішення повернутися в небезпечні райони. Лише 50% опитаних у небезпечних районах подали заяву на продовження виплати допомоги, тому необхідно активізувати зусилля з підвищення обізнаності щодо критеріїв відповідності вимогам для продовження виплати допомоги, щодо процесу повторного подання заяви, а також доступних варіантів забезпечення достатніх засобів до існування. Більшість людей, які повернулися в небезпечні райони, - це безробітні особи працездатного віку без дітей (9) та сім'ї з одним або двома дітьми, які не підпадають під жодну з 15 категорій вразливості, що застосовуються Мінсоцполітики.

Аналіз категорій ВПО: відповідають критеріям для автоматичного продовження, продовження може надаватися за заявою, не відповідають критеріям

З 3,031 опитаних **42% (1,284/3,031) вважають себе такими, що мають право на автоматичне продовження**. Більшість з цих ВПО мали інвалідність або були літніми людьми, включаючи тих, хто потребує стороннього догляду. Хоча подання заяви для цієї категорії ВПО не вимагається, 23% повідомили, що подали заявку на продовження виплат, і 4% було відмовлено. Основними причинами відмови є те, що пенсія перевищує 9,444 грн., а також

МАЛЮНОК 3: КАТЕГОРІЇ ВІДПОВІДНОСТІ КРИТЕРІЯМ ДЛЯ ОТРИМАННЯ ДОПОМОГИ ВПО

втрата заявниками документів, які підтверджували б їх відповідність критеріям для автоматичного продовження.

Загалом 9% (284/3,031) ВПО вважають, що їхнім родинам мають продовжити виплати після подання заяви. З цієї групи лише 60% фактично подали заявку на продовження допомоги. Більшість повідомляє про труднощі в процесі подання заяви, пов'язані з довгими чергами в Управлінні соціального захисту, відсутністю інформації про процес подання заяви та відповідністю критеріям. З тих, хто звернувся повторно, 13% отримали відмову через ненадання підтверджуючих документів або через те, що їхня пенсія перевищує 9,444 грн. У 47% випадків не було прийнято остаточного рішення щодо заяви; у половині з цих випадків людей просили надати додаткові документи і більша частина змогла їх надати.

33% (995/3,031) респондентів вважають, що мають право на продовження допомоги після подання заяви відповідно до критеріїв. З цієї групи 65% повторно подали заявку на продовження допомоги, а 18% отримали відмову продовження виплат через невідповідність встановленим критеріям, зокрема тому, що їх середній дохід перевищує 9,444 грн., або тому, що члени сім'ї працездатного віку не зареєстровані в центрі зайнятості, або ними не були надані документи, що засвідчили б їх відповідність критеріям. Одна з поширених причин відмови полягає в тому, що сім'ї, де чоловік проживає окремо в районі походження, не можуть підтвердити його дохід: сім'я не може підтвердити, що вони залишаються родиною, а жінка не може надати копії документів батька її дітей (або її партнера, якщо вона не одружена). Для цієї групи ВПО основними труднощами в процесі подання заяви є відсутність інформації про їх відповідність критеріям, необхідні документи та процес подання заявки на продовження. Основними ризиками захисту, з якими стикаються сім'ї, є неможливість покрити базові потреби, а також ризик виселення з орендованого житла. Найбільшою соціальною групою серед тих, хто вважає, що вони відповідають критеріям для продовження, але їх заяви було відхилено, є багатодітні сім'ї (122/302), а на другому місці - безробітні люди працездатного віку без дітей (51/302).

Профіль ВПО

МАЛЮНОК 4: ПРОФІЛЬ ВПО - РЕСПОНДЕНТИ НЕ МАЮТЬ ПРАВА НА АВТОМАТИЧНЕ ПРОДОВЖЕННЯ

15% ВПО (468/3,031), які звернулися до партнерів, не відповідали критеріям для продовження допомоги. 42% з них звернулися з проханням про продовження допомоги, і більшість з них вже отримали відмову, тоді як 17% все ще очікують рішення. З тих, кому було запропоновано надати додаткові документи, 21% не змогли їх надати, а 13% потребували допомоги. Більшість - безробітні працездатного віку та сім'ї з 1-2 дітьми. Профілі вразливості включають переважно людей, чий дохід перевищує встановлений мінімум для отримання допомоги, але є недостатнім для покриття орендної плати та витрат на проживання.

Половина опитаних повідомляють, що не зможуть покрити свої базові потреби, 15% - стурбовані можливим виселенням з орендованого житла, а 8%, можливо, доведеться переїхати до МТП. Частка ВПО, які не мають права на продовження виплат, була вищою у Дніпропетровській області – 20% повідомили, що не відповідають встановленим критеріям, оскільки є безробітними особами працездатного віку, або сім'ями з одним або двома дітьми, а також одина(ч)ками без дітей, маючи заробітну плату, яка дещо перевищує встановлений для отримання допомоги мінімум.

Ризики захисту, з якими стикаються ВПО, які постраждали від змін у політиці виплат

РИСУНОК 5: ОГЛЯД РИЗИКІВ ЗАХИСТУ

Основним ризиком захисту, про який повідомили респонденти, які постраждали від зміни політики щодо виплат (тобто повинні були подати заяву на продовження, або які більше не мають права на допомогу), була нездатність задовольнити базові потреби, що корелюється з висновками багатосекторальної оцінки потреб 2023 року, висвітленими REACH³, про те, що ВПО було важко покрити свої основні потреби ще до впровадження змін у виплаті допомоги ВПО. Для тих, хто більше не має можливості отримувати грошову допомогу для ВПО, цей ризик ще більше посилюється. Другим звітаним ризиком захисту є виселення з

орендованого житла - 15% всіх респондентів. Частка людей, які повідомляють про цю проблему, вища в Полтавській та Дніпропетровській областях, ніж по всій країні, причому 30% респондентів у Полтавській області та 20% респондентів у Дніпропетровській області підкреслили це. 8% опитаних повідомили, що можуть повернутися в небезпечні райони внаслідок зміни політики виплат, причому більш високі показники серед опитаних в Закарпатській (24%) та Полтавській (17%) областях. Хоча лише 6% респондентів повідомили, що вони розглядають можливість переїзду до МТП, якщо допомога буде припинена, цей ризик, як повідомляється, трохи вищий у Чернівецькій, Львівській та Дніпропетровській областях. Загалом, особливих географічних тенденцій у профілі респондентів, які постраждали від змін у політиці, немає. Вартість проживання становить значну частину витрат ВПО, а у згаданих вище областях, зокрема у Дніпропетровській, Полтавській, Чернівецькій та Закарпатській, вартість оренди є найвищою⁴, перевищуючи мінімальний середній дохід на особу 9,444 грн., встановлений як показник для отримання допомоги ВПО.

Для ВПО, які не можуть розраховувати на продовження грошової допомоги на проживання, частка респондентів, які повідомляють про ризик виселення з орендованого житла, вища в Дніпропетровській області - 24% (17 з 71 не відповідають критеріям), Рівненській - 77% (10 з 13 не відповідають критеріям), Вінницькій - 28% (8 з 29 не відповідають критеріям). Ризик переїзду до місць тимчасового проживання вищий у Дніпропетровській області. Ризик повернення в небезпечні райони вищий у Вінницькій та Закарпатській областях.

Дії, вжиті ВПО та органами влади після відмови

Лише 23% опитаних отримали відмову на свою заяву з проханням продовжити їм виплати грошової допомоги на проживання. Половина респондентів, яким було відмовлено, вважають, що вони мають право на отримання допомоги, і, ймовірно, звернуться за правовою допомогою, щоб підтвердити свою відповідність критеріям для отримання грошової допомоги. Після відмови більшість ВПО ще не вжили жодних заходів. З тих ВПО, які вжили заходів у відповідь на відмову, більшість звернулися за правовою допомогою; така ж кількість людей переїхала в дешевше житло гіршої якості і почала шукати роботу. Люди, яким було відмовлено, повідомляють, що в основному органи влади не вживали жодних заходів, хоча деякі з них були направлені до центрів зайнятості або їм порадили надати додаткові документи для підтвердження відповідності критеріям для продовження допомоги.

³Презентація на засіданні національного Кластеру захисту 11 квітня 2024 року.

⁴[Оцінка ринку оренди Кластером з питань житла в Україні](#)

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Кластер захисту:

- Продовжувати **моніторинг впливу змін** у виплатах допомоги ВПО, зосередивши увагу, зокрема, на підвищенні ризиків захисту для постраждалих ВПО.
- Враховуючи необхідність більш інтенсивного поширення інформації, задокументованої в аналізі, продовжувати **підвищення обізнаності щодо** поправок та вимог відповідності ВПО спільно з Кластером управління і координації МТП та Робочою групою з підзвітності постраждалим людям.
- Посилити **консультування з питань захисту та правову допомогу ВПО** під час процесу повторного звернення та після відмови, а також підтримку та **розбудову потенціалу управлінь соціалітики та ЦНАП**.
- Співпрацювати з **Мінсоцполітики та Міністерством реінтеграції** для обговорення результатів моніторингу та виступати за посилення розповсюдження інформації, консультування та направлення постраждалих ВПО до центрів зайнятості та програм соціального захисту.
- Надавати **періодичні оновлення Міжвідомчій координаційній групі та Гуманітарній команді країни** та якомога швидше повідомляти про виникнення будь-яких тривожних тенденцій.

Кластер продовольчої безпеки та засобів до проживання:

- Визнаючи, що вимагається довгострокова підтримка зусиль з працевлаштування, існує потреба у збільшенні цільових показників та фінансуванні гуманітарної діяльності з забезпечення засобів до існування для ВПО, які постраждали від змін у допомозі ВПО, таких як:
  - **Ініціативи з перекваліфікації:** співпраця з центрами зайнятості або професійно-технічними навчальними закладами, щоб забезпечити можливості перекваліфікації з урахуванням потреб отримувачів допомоги.
  - **Поширення інформації:** розповсюдження інформаційних листівок в центрах загального розподілу продуктів харчування, щоб інформувати отримувачів допомоги про доступні програми навчання, можливості працевлаштування та підприємницькі ініціативи. Використання цифрових платформ та мереж спільнот для ширшого охоплення.
  - **Програми наставництва:** ініціативи з наставництва, спрямовані на надання рекомендацій та підтримки особам, які перекваліфікуються.
  - **Працевлаштування:** співпраця з місцевими підприємствами для створення можливостей для працевлаштування відповідно до навичок та інтересів отримувачів допомоги.
  - **Механізми зворотного зв'язку:** впровадження механізмів зворотного зв'язку для збору інформації від отримувачів допомоги про їхні потреби, уподобання та проблеми, пов'язані з засобами до існування.
  - **Навчання фінансовій грамотності:** пропонувати навчання фінансовій грамотності та варіанти мікрофінансування.
  - **Семінари з професійних навичок:** організація семінарів з практики сільського господарства, методів тваринництва та інших відповідних навичок для підвищення продуктивності та стійкості в сільській місцевості.

- Організувати презентацію змін до постанови №332 на зустрічі національного Кластеру продовольчої безпеки та засобів до існування.

Кластер з питань житла /непродовольчих товарів:

- Результати моніторингу свідчать про занепокоєність можливістю виселення, переходу у житло нижчої якості або переміщення до МТП / небезпечних територій внаслідок припинення допомоги ВПО. Отже, існує потреба у збільшенні цільових показників та фінансування відповідних цільових гуманітарних заходів з пошуку житла, таких як грошова допомога на оренду, для ВПО, які постраждали від змін у політиці виплат, але які відповідають критеріям Кластеру з питань житла. Примітка: ключовим є наявність чіткої стратегії виходу, пов'язаної з грошовою допомогою для оренди для цільових осіб відповідно до Керівництва з питань оренди, підготовленого Кластером з питань житла.
- Спільно з Кластером захисту та іншими ключовими зацікавленими сторонами здійснювати адвокацію перед урядом щодо впровадження схеми субсидування оренди.

Кластер управління і координації МТП та Робоча група з підзвітності постраждалим людям:

- Підтримка розповсюдження інформації та підвищення обізнаності щодо змін до Постанови № 332 та відповідності ВПО критеріям продовження виплати грошової допомоги для ВПО.

Робоча група з питань грошової допомоги:

- Щоб забезпечити послідовий підхід, продовжувати підтримувати чітку позицію з органам влади, щодо критеріїв прийнятності та відсутності можливості багаточільової грошової допомоги (англ. - MRCA), щоб «повністю забезпечити» усіх ВПО, які постраждали від зазначених змін.

Гуманітарна команда країни/ Міжвідомча координаційна група / Міжкластерні робочі групи:

- Інформувати партнерів про обґрунтування та ключові зміни у схемі виплат грошової допомоги для ВПО.
- Надавати керівні поради партнерам та персоналу на місцях направляти ВПО, які шукають інформацію або висловлюють занепокоєння щодо виплати допомоги ВПО, до партнерів із захисту, а також управлінь соціалітики та ЦНАП.
- Проводити адвокацію з донорами щодо (i) розширення фінансування гуманітарних програм та програм відновлення, які сприяють доступу ВПО до ініціатив з працевлаштування; (ii) адвокації з органами влади щодо посилення схем працевлаштування, перенаправлення до механізмів соціального захисту, впровадження програми субсидування оренди, яка може підтримуватися за рахунок двостороннього фінансування.
- Проводити адвокацію з місцевими органами влади з питань, пов'язаних з Постановою № 332, і нагадувати, про відповідальність перед людьми, які потребують допомоги, і повинні підтримувати найвразливіші верстви населення за допомогою механізмів працевлаштування.
- Проводити адвокацію з донорами, організаціями з розвитку та урядом, щоб прискорити реалізацію довгострокових програм, які пропонують комплексний пакет підтримки на оренду та

працевлаштування, щоб уникнути того, що постраждалі ВПО «повернуться до отримання гуманітарної допомоги».

Донори:

- Інвестувати в економіку України та підтримувати програми розвитку для розширення доступу до сталої зайнятості та засобів до існування, а також доступу до доступного житла та альтернативних житлових рішень, щоб ВПО, які постраждали від змін у політиці надання грошової допомоги ВПО, не «повернулися до отримання гуманітарної допомоги».
- Продовжувати підтримувати створення стійкої до шоків системи соціального захисту, включаючи доступ до субсидій на оренду для найвразливіших категорій населення, щоб забезпечити доступ до належного житла.
- Продовжувати надавати підтримку гуманітарним партнерам (захист, безпека продуктів харчування та засобів до існування, з питань житла та непродуктових товарів, управління і координації МТП та Робоча група з підзвітності постраждалим людям), зокрема щодо цільових заходів, таких як підвищення обізнаності, консультування та правова допомога щодо захисту, діяльність щодо засобів до існування, грошова допомога на оренду житла, тощо.

Організації з розвитку:

- Прискорити реалізацію відповідних довгострокових програм для інвестування в економіку країни шляхом стимулювання приватного сектору та доступу до робочих місць, щоб уникнути того, щоб ВПО, які постраждали від змін політики надання допомоги ВПО, «повернулися до отримання гуманітарної допомоги».